

מאוספים בעל כורחם

אילוסטרציה: ויזואל

עדים לצורך אימות הטענות נגד המאוספו. לעתים תקופת האשפוז הוארכה ללא הצדקה, לפעמים בניגוד להמלצתם של הרופאים המטפלים בבית־החולים.

«לא תמיד נשמרה זכותו של המאוספו לערער על החלטת הוועדה הפסיכיאטרית, לדרוש רישום בפרוטוקול של כל המתרחש, להיות נוכח בכל שלבי ההליך, לחקור את הרופא שמטפל בו או עדים אחרים ולהשמיע את דבריו בפני הוועדה».

«קיימת קלות אדירה באשפוז סרק», אומר חגי אביאל, יו"ר העמותה הישראלית למאבק בתקיפה פסיכיאטרית. «99 אחוז ממקרי הכליאה הם יוזמה של המעגל החברתי הקרוב, שנוהו לו להשתמש בנשק הכליאה הפסיכיאטרי במאבקי כוח בתוך המשפחה».

הקלות הבלתי נסבלת של האשפוז הכפוי מתעצמת לנוכח העובדה הבאה: משך האשפוז הממוצע הינו ארבעה חודשים. למעשה מדובר ב־120 יום בהם אדם כלוא בניגוד לרצונו ובניגוד לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו.

נגד 78 אחוז הוגש כתב אישום המייחס להם ביצוע של עבירות «קלות» יחסית כמו תקיפת, איומים, עבירות מין קלות (מעשים מגונים בפומבי), גרימת נזק בדרך והשגת גבול. לשאר יוחס ביצוע עבירות «כבדות» כמו הצתה, תקיפה ועבירות מין המורות.

הרו"ח קובע, כי הקשר בין חומרת העבירה לאורך האשפוז אינו עקבי וברור. «בעבירות המורות במיוחד, כמו רצח וניסיון לרצח, קיים קשר ברור בין חומרת העבירה לבין תקופת האשפוז», אומרת נחמני. «לעומת זאת, בעבירת איומים משך האשפוז הממוצע נע בין שלושה חודשים ל־2.7 שנים, ובעבירות של הסגת גבול משך אשפוז ממוצע עשוי להגיע לשמונה שנים ואף יותר».

נחמני מצביעה על נטיית הוועדות להעריך באופן מוגזם את הסכנה הנשקפת מהמטופל, לעצמו או לסביבתו. בגלל הערכות מוגזמות כאלה אנשים נשארים סגורים בבתי־חולים פסיכיאטריים במשך שנים רבות, ללא סיבה ממשית.

במשרד הבריאות דנים לאחרונה בהצעת איגוד הפסיכיאטרים להעביר את האחריות לאשפוז כפוי מידי מערכת הרפואה הפסיכיאטרית למערכת המשפט. אולי השינוי הזה ישפר את מצבם של אלפי אנשים הפים מפשע, שהירותם נשללת מהם כל שנה.

■ **השתתפה: אמרת מילנר**

לשחרורו. אלמלא המפגש איתו, היה ר' עלול להישאר מאושפז עוד חודשים רבים.

מהרו"ח עולה, כי הוועדות הפסיכיאטריות משמשות לא אחת הותמת גומי של בתי המשפט, ואינן מתחשבות בעמדת המאוספים או בזכותם להשמיע את טיעוניהם. מחברי הרו"ח טוענים כי קרוב ל־90 אחוז מהמאוספים בכפייה שוחררו לאחר שהסתייעו בעורך־דין שייצג אותם בפני הוועדה. גם יציאתם של מאוספים בכפייה לחופשות מבית־החולים אושרה בתכיפות גדולה יותר כאשר יוצגו על־ידי עורך־דין.

כדי להקל על המאוספים קבעה ועדה משפטית לפני חצי שנה, כי כל אדם שעניינו יידון על ידי ועדה פסיכיאטרית יהיה זכאי לייצוג משפטי. אולם למרות מסקנות הוועדה, שהוגשו לפרקליט המדינה עדנה ארבל, המצב לא משתפר. עדיין מאוספים רבים אינם מסתייעים בעורך־דין ונשארים כלואים בניגוד לרצונם.

תשעה מטופלים «מיוחדים», שמשך אשפוזם היה שבע שנים בממוצע, שוחררו בשנת 2000

כ־4,000 איש בישראל נשלחים מדי שנה לאשפוז כפוי בבתי־חולים פסיכיאטריים. במקרים רבים הדבר קורה בעקבות תלונות שהגישו למשטרה בני משפחה, שכנים, מעסיקים ואפילו יריבים עסקיים. ההגיי

בעקבות התערבותה של הסניגוריה הציבורית. לרברי עו"ד דורית נחמני מהסניגוריה, דבר זה מוכיח את החיוניות של ייצוג משפטי של מאוספים בכפייה. «מישהו צריך להשמיע את קולם המושקע של האנשים האלה», היא אומרת. «במהלך הכנת הרו"ח גילינו את הקלות הבלתי נסבלת של תהליך קבלת ההחלטות בוועדות הפסיכיאטריות», אומרת נחמני. «הבדיקות הפסיכיאטריות מצומצמות. פסיכיאטר שאינו מכיר את המקרה לפרטיו מציג את הדיכוי הרפואי, והמשפטן בוועדה נוטה לקבל את דעתם של המשטרה ושל עמיתיו הרופאים. ברוב המקרים לא נשקלו חלופות אשפוז ולא ניתנה חוות דעת מקצועית של עובדי קהילה לגבי מצבו הסוציאלי של המאוספו והאפשרות לשקמו».

מחברי הרו"ח מצביעים על כך, שהוועדות הפסיכיאטריות כמעט ולא איפשרו למאוספים בכפייה להביע את טענותיהם ורצונותיהם. נחמני: «החלטות הוועדה לקוניות, ואינן עונות על הדרישות הקבועות בחוק, למשל שמיעת

דו"ח חמור של הסניגוריה הציבורית חושף את הקלות הבלתי נסבלת של האשפוז בכפייה: ועדות רפואיות מחליטות על משך השהות בבתי־חולים פסיכיאטריים בלי להתחשב תמיד בזכותם של המאוספים להשמיע את דעתם בעניין • «הגיי הזמן שמישהו ישמע את קולם המושקע של האנשים האלה», אומרים כותבי הדו"ח

■ **מאת טובה צימוקי**

ר' בן 30 אושפז בשנים האחרונות מספר פעמים בבתי־חולים פסיכיאטריים. האבחנה: פראנויה. ר' אושפז בניגוד לרצונו בעקבות תלונות חוזרות ונשנות שהגישו נגדו למשטרה בני משפחתו. איש לא הקשיב לו כאשר טען, כי הוא אינו לוקה בנפשו.

ר' לא לבר: כ־4,000 איש בישראל נשלחים מדי שנה לאשפוז כפוי בבתי־חולים פסיכיאטריים. במקרים רבים הדבר קורה בעקבות תלונות שהגישו בני משפחה, שכנים, מעסיקים ואפילו יריבים עסקיים. התהליך אינו מסובך: אלמוני מתלונן במשטרה על פלוגי, וזו עוזרת לחקירה את האדם שנגדו התלונה הוגשה. תוך 24 שעות מוגשת לבית המשפט בקשה להסתכלות פסיכיאטרית.

בית המשפט, עליפי שקול דעתו, רשאי לצוות על הסתכלות. תוצאותיה יכריעו האם העצור יישלח לאשפוז כפוי בבית־חולים פסיכיאטרי, או יחזור להיות אדם חופשי. בבית־החולים ייפגש המאוספו עם הרשות שתחליט לכמה זמן תישלל חירותו: הוועדה הפסיכיאטרית המחויבת.

בימים אלה הוציאה הסניגוריה הציבורית דו"ח בנושא אשפוזים כפויים בישראל. הרו"ח מתבסס על סקר שנערך במשך שנה בבית החולים «אברבנאל», שמנהליו שיתפו פעולה ברצון עם הסוקרים. במהלך הכנת הרו"ח נבדקו כל המקרים שהובאו בפני הוועדה הפסיכיאטרית המחויבת, הפועלת בין תליו של בית החולים, במהלך שנת 2000.

הוועדה הפסיכיאטרית היא זו שקובעת, כאמור, כמה זמן יימשך האשפוז הכפוי. אחת לשישה חודשים בוחנת הוועדה את צו האשפוז ומחליטה, בהתאם לחוות דעתו של הרופא המטפל, אם יש צורך בהמשך האשפוז.

מ' (30) נתקל בוועדה לאחר שקרובת משפחה הגישה נגדו תלונה למשטרה. לרוע מזלו היה מ' מוכר עוד קודם לכן ללשכת הרווחה בעיר כמי שסובל מבעיות נפשיות. מכאן היתה הדרך לאשפוזו קצרה. רק כאשר נכנס נציג הסניגוריה הציבורית לעובי הקורה, התברר כי מ' אולי זקוק לטיפול, אך הוא אינו חולה נפש שיש להחזיקו בבית־חולים.

המסקנות לגבי ר' היו דומות: בבית החולים «אברבנאל» בו אושפז, מצאו כי הוא אמנם סובל מבעיות על רקע התנהגותי אך אינו חולה נפש, וכי מה שהוגדר כמחשבות שווא הוא בעצם תוצאה של מאבק ירושה מר במשפחתו. למרות זאת, סירבו חברי הוועדה הפסיכיאטרית המחויבת לשחררו מבית החולים. למזלו נהליץ לעזרתו עורך־דין מטעם הסניגוריה הציבורית, שהצליח לבסוף להביא